

***Kuntajakoselvittäjien esitys
ja keskeiset perustelut***

Kuntajakoselvittäjien esitys ja keskeiset perustelut

Kuntajakoselvittäjät esittävät, että Oulun seudulla ei tehdä toistaiseksi muutoksia kuntajakoon. Kunnat ottavat tähän esitykseen kantaa valtuustoissa huhtikuuhun 2015 mennessä.

Selvityksessä esille tulleet potentiaaliset hyödyt eivät ole toistaiseksi saavutettavissa kuntajaon muutoksilla eivätkä kuntarakennelain kehittämistavoitteet tai kuntarakennelain 4 § tekijät toteudu, vaikka kahdeksan kuntaa muodostavat yhtenäisen toiminnallisen työssäkäyntialueen.

Selvityksessä eriteltyjen syiden lisäksi kuntajaon muuttamisen edellytyksiä heikentävät yleisen tahtotilan puute, meneillään olevien palvelu- ja kuntarakenneuudistusten aiheuttama epäselvyys kuntien toimintaympäristöön sekä Oulun vuonna 2013 toteutetun kuntaliitoksen vaikutukset keskuskaupungin kehittämiseen ja palveluihin.

Kuntarakennetarkasteluun on syytä palata kun kuntien toimintaympäristöön liittyvät rakennemuutokset ovat selvillä, sillä 2020-luvulla kuntien toimintaympäristö on jo muuttanut olennaisesti nykyisestä.

Selvityksen loppuvaiheessa julkaistiin sote -ratkaisun vaikutukset kuntatalouteen. Alustavien tietojen perusteella näyttää, että Oulun seudun kuntien talouteen tulee kohdistumaan suuri paine. Selvitysprosessissa ei ole aikataulun vuoksi ollut mahdollisuutta huomioida tarkemmin sote -linjausten vaikutuksia eikä käydä keskustelua kuntien kanssa asiasta. Selvityshenkilöt esittävät, että valtuustoissa selvityksestä päätettäessä käydään keskustelu ja tehdään arvio sote - linjausten vaikutuksesta myös kuntarakenne huomioiden.

Selvityshenkilöt ovat tuottaneet kuntarakennelain 16 § edellyttämällä tavalla tietoja ja arvioineet niiden pohjalta kaikkien eri kuntaliitosvaihtoehtojen ja nykyisen kuntajaon hyötyjä ja haittoja.

Oulun seudun kahdeksan kuntaa muodostaa yhtenäisen työssäkäyntialueen, toiminnallisen alueen. Kuntarakennelaki lähtee työssäkäyntialueperusteisesti kunnista, joten tämä on vahvin argumentti ja peruste kuntaliitosten puolesta.

Oulun kaupunkiseudun kuntarakennetarkastelu poikkeaa muista meneillään olevista erityisten kuntajakoselvitysalueista siinä, että merkittävä monikuntaliitos Oulun, Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin välillä toteutettiin 2013, sitoen vieläkin Oulun kaupungin kehittämisen resursseja ja huomiota. Vaikkakin intressejä kuntaliitoksiin olisi, ei Oululla ole realistisia mahdollisuuksia uusiin liitoksiin tällä hetkellä.

Selvityshenkilöt katsovat kuntaliitosvertailujen perusteella, että kehyskuntien keskinäiset liitokset eivät koko kaupunkiseudun toimivuuden ja rakenteen kannalta merkittävästi muuttaisi tilannetta. Tämän vuoksi selvityksessä on päädytty kuntaliitosvaihtoehtojen vertailussa käyttämään vaihtoehtona kaikkien kahdeksan kunnan liitosvaihtoehtoa.

Kuntajakoa voidaan esittää muutettavaksi, jos kuntajaon muutos edistää kuntarakennelain 2 §:ssä tarkoitettuja kuntajaon kehittämisen tavoitteita sekä parantaa:

- 1) kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää kunnan toimintakykyä,
- 2) alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita,
- 3) alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; tai
- 4) alueen yhdyskuntarakenteen toimivuutta.

Tiivistettynä voidaan talouden osalta todeta, että jokainen kunta pystyy tällä hetkellä huolellisella taloudenpidolla järjestämään palvelunsa ja elinolosuhteet kuntalaisilleen. Tämä merkitsee erityisesti selvitysalueen pienimmille kunnille jatkossa talouden huolellista seurantaa, herkempää reagoitua talouden tasapainottamistarpeisiin ja näihin liittyvän osaamisen varmistamista. Selvityksen mukaan koko Oulun seudun alueella on kattava ja hyvä palveluverkosto.

Yleisesti käsitys on, että elinkeinopolitiikan tehokkuuden kannalta olisi järkevää kasata kehittämisresursseja yhteen. Oulun seudulla elinkeinoelämän kehittäminen on organisoitu BusinessOuluun. Sen toiminta on vielä kehitysvaiheessa 2013 kuntien yhdistymisen myötä, kehyskunnat voivat osallistua sen hankkeisiin ja ne ovat luoneet toimivia rakenteita elinkeinoelämän kehittämiseen. Tässä toimintaympäristön muutoksessa uusi kuntaliitos ei siis tuottaisi merkittävää parannusta myöskään elinkeinoelämän kehittämiseen.

Yhdyskuntarakenteeseen liittyvät asiat kuten maa- ja tonttipolitiikka sekä asuntopolitiikka on hoidettu onnistuneesti seudullisten linjausten mukaisesti. Joukkoliikenteen osalta palvelut tuotetaan jo yhdessä ja parhaillaan kuntiin on tulossa hyväksyttäväksi seudullinen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Tällä hetkellä ei ole olemassa yksittäisiä yhdyskuntarakenteen kehittämiseen vaikuttavia kohteita, joiden kehittäminen saisi oleellista lisäpontta tai -vauhtia kuntaliitoksesta. Yhdyskuntarakenteen toimivuuden kysymykset koskevat erityisesti Oulua ja sen eteläpuolella sijaitsevia kuntia, erityisesti Kempelettä ja Liminkaa. Parhaillaan ollaan laatimassa edellisen kuntaliitoksen pohjalta Oulun yleiskaavaa ja jatkossa olisi tarkoitus laatia Oulun seudulle rakennemalli.

Selvityksessä on esitetty useita tekijöitä, joiden vuoksi kunnissa ei ole juuri nyt tahtotilaa ja edellytyksiä liitokselle. Kuntien asettaman ohjausryhmän ja kuntien kannanotoissa on johdonmukaisesti korostettu koko selvityksen ajan kuntien itsenäisyyttä ja yhteistyönäkökulmaa.

On tärkeää, että valtuustoissa käydään keskustelu ja tehdään päätökset kuntien itsenäisyyden ja kunta-

liitosten välillä kuntajakoselvityksen pohjalta. Lisäksi on tärkeää, että kunnat arvioivat jatkuvasti tulevaisuuden toimintamalleja ja kuntajakoselvityksessä esille tulleita keskeisiä mittareita.

Selvityksessä on tuotettu laajat kyselyt, joilla kerättiin kaikista kunnista kuntalaisten, päättäjien, sidosryhmien ja kuntien henkilöstön näkökulmia selvityksen eri vaiheissa. Kyselyt ovat antaneet kattavan, selkeän ja yhtenäisen viestin liitoshaluttomuudesta seudulla, eikä siksi ole tarvetta järjestää kansanäänestystä seudulla. Selvityshenkilöt kuitenkin korostavat, että seudulla on tästä huolimatta jatkettava kuntalaisten aktiivointia ja edistettävä vuoropuhelua alueen kuntien, päättäjien, yritysten ja kuntalaisten välillä sekä edistettävä vapaaehtoista kuntien välistä yhteistyötä, yhteistä edunvalvontaa ja rakennekeskustelua.

Kuntakenttä on selvitystyön aikana ollut suurten muutosten keskellä. Oulun seudun tulevaisuuden osalta tärkeässä osassa ovat meneillään olevat uudistukset. Kuntien rooli, tehtävät ja toimintaedellytykset muuttuvat erityisesti sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen, suunniteltujen toisen asteen koulutuksen järjestämisen muutosten sekä valtionosuusudistuksen myötä. Keskeisissä kansallisissa uudistuksissa tiedettäneen todellinen toteutumisen muoto ja vaikutukset vuonna 2016 tai 2017, jonka jälkeen voidaan vasta arvioida kuntien asemaa ja kuntarakennetta uudestaan. Toteutumisen muotoon vaikuttanee myös vuonna 2015 asetettava uusi hallitus ja sen valitsema kuntapolitiikka.

Selvityshenkilöt katsovat, että mikäli keskeiset kuntien toiminnot seudullistuvat tai alueellistuvat lähivuosina, Oulun seudulla on 2020-luvulla erittäin todennäköisesti tarve ja edellytykset koko seudun kattavalle tehostavalle kuntaliitokselle – edellyttäen, että kansalliset linjaukset keskeisistä politiikka-uudistuksista ovat toimeenpanovaiheessa ja kuntien talouteen keskeisesti vaikuttava valtionosuusudistus on saatettu loppuun. Tämän vuoksi Oulun seudun kuntarakennetta voidaan tarkastella uudestaan vasta kun näihin rakenteellisiin muutoksiin on saatu selvyys. Oulun vuonna 2013 toteutunut viiden kunnan yhdistyminen on nykyisen valtuustokauden jälkeen "sisäänajettu", mahdollistaen myös uusien liitosten tarkastelun.